

Biblioteka
ODRAZ SAVREMENOG

Urednik
Borislav Pantić

Naslov originala
Gérard Depardieu
“Ça s’est fait comme ça”

Žerar Depardje

Copyright © XO Editions 2014. All rights reserved.

Copyright © 2014 za srpsko izdanje Čarobna knjiga

TAKO JE TO BILO

ISBN 978-86-7702-392-8

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, prešampavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2014.

S francuskog prevela
Tamara Andrić Atanacković

SADRŽAJ

Orli	7
Igle za štrikanje	9
Naša kuća	11
Dede.....	13
Lileta	15
Ukrao sam majci noge	17
Katrin, Erik, Frank.....	21
Smeškanje	25
Zaslepljen tolikom lepotom	29
Plavi stomak mora.....	33
Eldorado	37
Brosarovi.....	41
Moje ruke vajara	45
Pariz!	49
Mucati kao Dede.....	53
Žan-Loran Koše	59
Putovati bez prtljaga.....	65
Elizabet.....	71
Momci iz benda	77
Dok jurim na mopedu.....	81
Stop! Stop! Plašite me!	87
Sto dvadeset miliona.....	93
Gluma	95
Pesma sveta	103
Kako izbeći gluposti?.....	109
Porodica, kakva svinjarija.....	113
Šta radiš, tata?	117
Impulsivna duša	121
Danton	129
Ustao iz mrtvih	133
Ljubavni jadi.....	139
Opiti se od onoga što ne znam.....	145
Pričati s mrtvima	149
Putin	153
Francuska.....	157
Šezdeset pet godina	159
Rus!	163
Filmovi, kuhinje i mala telad	169
Odbaci nesreću, smehom umiri sukob ...	173

Orli

Moja baka je živela u blizini aerodroma *Orli*, gde je radila kao čistačica WC-a. Kao dete sam provodio raspuste kod nje. Obožavao sam klonje Orlija. „Objavljuje se polazak aviona za Rio de Žaneiro...“ „Jebote, idu u Rio!“ Trčao sam da vidim. Gledao sam i one koji su se vraćali. „Objavljuje se dolazak aviona iz...“ Pred očima su mi promicala imena svih svetskih gradova: Sajgon, Adis Abeba, Buenos Ajres... A ja sam bio u klonji. Baka je radila u klonjama, čistila ih je za firmu koja se zvala *Alzasjen*. Moja baka se svaki dan brijala, neverovatno! Imala je brijač marke *žilet* s dvostrukom oštricom i brijala se. Kad bih je poljubio, govorio sam:

– Još bockaš, bakice!

– Nema veze, sutra ću se obrijati...

Čistačica WC-a, majka mog oca. Maštao sam o gradovima čija su imena odjekivala *Orlijem* i iz aerodromske klonje sanjario o putovanjima. Govorio

sam sebi: „Jednog dana ću i ja tamo otići! I vratiću se, jednom, jednog dana...“ To je bio moj život. Kasnije, kad sam bio šegrt u štampariji, glava mi je opet brujala od huka mašina. I opet me je buka navodila na sanjarenje. Mislio sam: „Majku mu, voleo bih... mora da je lepo imati kuću, pa oko nje borovu šumicu. Ideš bos po bašti, a iglice te bockaju. Doveo bih tu celu porodicu, a ja bih otišao u potragu za nečim drugim...“ Sanjario sam, putovao u mašti. Stalno, uvek. Sve dok jednog dana nisam otišao. Ali nije bilo nikakvog nasilja, nikakve svađe. Nisam otišao zato što je moj otac Dede bio nesnosan, ili moja majka Lileta, ne, otišao sam jer sam bio slobodan. Voleli su me jer sam bio slobodan, jer sam izabrao svoj put. Roditelji me nikada nisu kritikovali niti sputavali. Uvek sam bio slobodan.

Igle za štrikanje

Preživio sam sve užase kojima se moja sirota majka podvrgla: igle za štrikanje, čajeve od trešnjinih peteljki i slične pokušaje pobačaja... To treće dete koje nije želela bio sam ja, Žerar. I preživio sam. Sve mi je to ona, Lileta, ispričala. „A zamalo da te ubijem!“, govorila je dok me je mazila po kosi. Nežno i s ljubavlju. „Zamisli, zamalo da te ubijem!“ Iako nisam bio željeno dete, bio sam mažen. A onda, kad sam se rodio, više me nisu mogli ubiti, pa su me voleli. Ali voleli su me na svoj način, bez prikrivanja bola, straha i srama.

Kad su naišle kontrakcije, a ja potom izašao, nije više bilo gorčine, sudbina – moja i njena – preuzela je stvar u svoje ruke.

Pokušaj pobačaja iglama za štrikanje postao je priča za sprdnju. Stalno je govorila: „Ma boga ti, pa zar da se on ne rodi, svašta! Vidi kako je sladak, sreća što se rodio!“

Imao sam dve ili tri godine kad sam to prvi put čuo.

Naša kuća

Dede je kuvao svinjska pluća, što se obično daje kerovima ili sirotinji. Kuvao je pluća. Bila su sunderasta, ali posle kuvanja bi postala suva. Ukus je bio kao paprikaš, izvrstan. Još sa ulice bih osetio miris kuvanja i trčeći bih uleteo u kuhinju. Pitao bih: „Šta je to? Šta je to?“ On ne bi odmah odgovorio. Ja sam navaljivao: „Dobro miriše, mogu li da probam?“ „Ja radim, a ti jedeš“, gundao bi. Onda bi dodao: „Evo! Jedi, jedi... Gde je ona tvoja majka?“

Živeli smo iza škole, u kvartu Omelon, u Šatoruu. U jednoj baraci koja je smrdela na sirotinju. Smrdela je jer se nismo kupali, samo jednom nedeljno. A smrdelo je užasno! Dede se često vraćao pijan, a ponekad bi se isповраćao tik ispred škole.

Tu sam se ja rodio, uza zidove. Uza zidove Ulice Marešal-Žofr, u kvartu Omelon, u Šatoruu. Baraka u kojoj smo živeli imala je dve sobe, spavali smo jedni

preko drugih, i mnogo mi je lepše bilo napolju, gde sam radio šta sam hteo. Imao sam fantastično detinjstvo.

Nikad nisam jeo s roditeljima. Niti s braćom i sestrama. Majka nas nije okupljala za stolom. Mi, deca, nismo govorili „dobar dan“ – kod nas niko nikoga nije pozdravljao. Nije bilo porodičnih obroka, nije bilo pozdravljanja. Tako je to bilo kod nas. Život se učio gledanjem, nije bilo nikakve priče. Samo lice moje majke, većito trudne, s rukom preko trbuha. Samo lice Dede, koji se vraćao mrtav pijan i povraćao u zeleni lavor, ako se prethodno ne bi isprovraćao na ulici. I onda gledamo tu povraćku. Bilo je tu i udaraca, vikanja, čupanja za kosu... A ja bih trčao niza stepenice da branim Liletu.

Moji braća i sestre, Alen, Elena, Katrin, Erik i Frank, svi su živeli kao ja, ali su kao odrasli postali drugačiji, vodili su drugačiji život. Ostali su u kalupu. Zašto? Pitam se, pitam... Proživeli smo iste stvari, istina, ali oni nisu bili bušeni iglama za štrikanje. Ne znači to da sam ja nešto nesrećan zbog toga, nego da vrebam život, ne dam mu da mi promakne.

Dede

Dede – Rene Depardje, moj otac – rođen je 1923. u Monševriju, jednom selu u Beriju od četiristo stanovnika. Jedino dete Marsela Depardjea, koji se pet godina pre toga vratio poluživ iz Prvog svetskog rata, i lepe Emilijen Fulatije, koja će završiti kao čistačica klonje na *Orliju*.

Od posledica ranjavanja i trovanja gasom, Marsel je 1931. umro, ostavivši Emilijen da se snalazi kroz život sama, sa osmogodišnjim Dedeom uza skute.

Da li je Dede ikada išao u školu? Ne znam, ali nikada nije naučio da čita i piše, sem dva slova, „D. D.“, kako se običavao potpisivati. Nije znao baš dobro ni da govori, više je to nalikovalo gundanju iz kojeg se nije nazirala nikakva smisljena rečenica: „Ufa! To je... Uf... Opa... Ništa...“

S jedanaest godina, radi kao obućar; popravlja i izrađuje cipele sa đonovima koje pravi od guma

skupljenih na otpadu. Kad nije u radionici, obrađuje zemlju s majkom.

Kasnije će izučiti limarski zanat i tvrđice, pomoću poetičnih onomatopeja, kako je lim mnogo mekši u vreme punog meseca. Dešavalo mi se da ga zateknem kako usred noći miluje pregibe lima.

Dede je sav na majku Emilijen: visok, lep, vitak, živahnog, nasmejanog pogleda, uprkos tome što je nemuš. „Dede“, reći će mi kasnije Žan Karme, koji ga je mnogo voleo, „on je pravi princ!“

Njegov zavičaj, Beri, izgledao je kao Kazahstan danas, u kojem cela sela i dalje ne govore ruski, nego pričaju sopstvenim jezikom. Beri je slabo napredovao od srednjeg veka; tridesetih godina dvadesetog veka, to je kmetski kraj, crna rupa usred Francuske zanesene ratničko-osvajачkim žarom. Živi se u kuhinji pod čađavim gredama, greje se uza štalu, na goloj zemlji, u isparenjima stoke i supe što vri u loncu. Iz te zaostale zemlje, prepune svakojakih verovanja, gde se veštičarenje i dalje upražnjava, dolazio je Dede kad je prvi put ugledao lepe, mrke oči Alise Marilije, koju će nazvati Lileta.

Lileta

Malo je falilo da se njih dvoje promaše. Početkom Drugog svetskog rata, Dede se nalazio u izbegličkom kampu u Švajcarskoj, daleko od svog rodnog Berija, dok je porodica Marilije, rodom iz Jure, sletala u Šatoru, usred Berija. Kažem „sletala“ jer je Alisin otac, Gzavije Marilije, tada bio pilot u francuskoj vojsci. Te 1940. premešten je u vazdušnu bazu u Šatoruu, Martineriju, gde će se deset godina kasnije ukotviti Amerikanci. Sa sobom je poveo ženu Suzanu i njihovu kćerku Alisu.

Budućoj Lileti tada je sedamnaest godina. Rođena je 1923, kad i Dede, samo što je ona rođena u porodici daleko obrazovanijoj od Dedeove. Baba i deda Marilije vlasnici su fabrike lula u Sen Klodu, a Suzana, majka, izučila je zanat brušenja dragog kamenja. Dakle, ovde imamo lule i dijamante, a tamo cipele i lim.

Dede se iz Švajcarske vratio usred okupacije i u Šatoruu je sreo Liletu. Bog zna kako je uspeo da je zavede,

ali među njima se na prvi pogled rodila ljubav, i to, kako će se pokazati, ogromna i večna, jer se više nikada nisu rastajali. Čak su, četrdeset pet godina kasnije, i umrli jedno za drugim, u razmaku od nekoliko nedelja. On nikad nije mogao rečima da joj opiše ono što je osećao, šta god to bilo, ali bio je osećajan i nežan, tihi pesnik, a Alisa je toga nesumnjivo bila svesna. Mislim da je ona govorila za oboje, da je ona pronalazila slike da bi ostvarila Dedeov životni san – ljubav, kuća, deca... A on je gleda s mnogo strasti i sve odobrava.

Kad su se venčali, 19. februara 1944, bilo im je oboma tek dvadeset godina. Šest meseci kasnije, 20. avgusta, Šatoru je oslobođen, a Dede i Lileta slave i plešu celu noć. Imali su pregršt razloga za slavlje. Lileta je bila trudna, i sigurno nikad nisu bili srećniji nego tada.

Ukrao sam majci noge

Pred očima mi je stalno slika krave. Kad pomislim na tebe, Lileta, vidim kravu – tvoje nabrekle dojke, tvoje mleko, tvoj ogromni stomak, tvoju krv... Tvoja krv, vratiću se uskoro na to.

Ja te nikad nisam upoznao takvu kakvu te je Dede znao te 1944, sa cvetom bulke u kosi, punu želje za životom, malenih, napetih grudi, gipkog i senzualnog struka, tako ljupku da su se svi muškarci za tobom okretali. Ne, ja te poznajem samo debelu, trudnu, sa ogromnim stomakom i dečicom uza skute, rezigniranog pogleda, kakav se sreće kod krava muzara.

Godine 1945, rodila si Alena, starijeg brata. Dve godine kasnije, 1947, rodila si Elenu. Dvadeset četiri su ti godine, a već imaš dvoje dece. A Dede jedva da zaradi da plati stan. Zato i ne želiš treće. Rekla si mu to i ponovila te noći dok te je milovao svojom radničkom šakom, rekla si mu da ti je dvoje dece sasvim dovoljno,

ali problem je u tome što Dede ima ogromnu želju da ti pokaže koliko te voli, koliko mu značiš, da ti kaže kako je bio niko i ništa dok tebe nije upoznao, da postoji samo pored i kroz tebe, pa, kako ne ume rečima, to može da ti kaže samo poletom svog tela, svog snažnog, mišićavog tela, koje stišće uz tvoje dok te nanovo i nanovo uzima, dok u završnom hropcu ne čuješ svu njegovu ljubav i zahvalnost.

U isto vreme kad je saznala da je ponovo trudna, Lileta je otkrila tajnu od koje joj se sledilo srce: njen otac, Gzavije Marilije, nekadašnji pilot baze u Šatoruu, postao je ljubavnik Dedeove majke Emilijen. Dvoje starih odlučilo se posrati na sreću svoje dece. Lileta ne može sebi da dođe od šoka i jedino što želi u tom trenutku jeste da pobjegne, da ostavi svog Renea i njihovu malenu sreću i da nađe spokoj negde drugo. Negde daleko, što je dalje moguće. Dvoje starih varniče po postelji na nekoliko koraka od njih, a Lileta se oseća kao da joj je neko silovao život, oteo ga, poništio, uništio.

Da li je Dede znao nešto o tome? Možda i nije. Ali ja u njenoj želji da se probode iglama za štrikanje vidim želju za begom. *Gospode, učini da ovo treće dete nikada ne dođe na svet kako bih mogla da odem, da pobjegnem koliko me noge nose!* To je mislila Lileta dok je u sebe zabadala igle za štrikanje, jer je znala da neće imati

snage da podnese tu vrstu incesta, taj protivprirodni blud: svog oca i svekrvu u istom krevetu.

Nije trebalo da se rodim, ali ipak sam se rodio i tako ukrao noge svojoj majci, sprečio je da ode i osudio je na večnu rezigniranost.

Katrin, Erik, Frank...

Ipak, treba da kažem da Lileta za mene nije uvek bila samo krava.

Imali smo nekoliko meseci bezbrižne sreće, koji ne-taknuti stoje u mom sećanju. Pet mi je ili šest godina i sedim iza nje na biciklu. Ispred nje je korpa, idemo u kupovinu. Vreme je lepo, pirka topao vetrić, a ona okreće pedale na toplom prolećnom suncu, obučena u laganu haljinu; slušam je kako pevuši. Svestan sam da je zadovoljna životom i da sam ja deo tog zadovoljstva, siguran sam u to, jer me vodi sa sobom, proverava da li dobro sedim i da li se čvrsto držim ispod sica, dok naizmenično posmatram kretanje njenih bokova i pomeram glavu u stranu da mi vetar mrsi kosu.

Tek je prešla tridesetu i povratila je svoju devojačku figuru posle tri trudnoće. Telo joj je sitno i zategnuto, ramena lepa, glavu drži ljupko podignutu, ali pogled joj je uvek mrk i jogunast, kao da iznad naših dečjih

glava uvek nazire neku tajanstvenu stvar koja je neprestano mori i proganja. Istovremeno je puna veselja i bola, prisutna i odsutna, i ja se pitam zašto, jer tada još ne naslućujem šta je to izjeda.

A onda je opet zatrudnela. Imao sam sedam godina kad je Katrin, 1955, promolila svoj nosić. Ja sam je izvukao iz majčinog stomaka. Dede je bio otišao da loče, a babica je bila vrlo srećna što me je zatekla u kući. Grejem vodu, donosim čaršave dok gospođa Lileti viče da jako gura, a ja dodajem: „Hajde, mama, guraj! Guraj!“ Kad se pojavila glavica, radim isto što i babica, vučem: „Možeš da vučeš, od gume je, ne boj se: vuci! Vuci! I evo je, pogledaj, zar ti nije lepa sestrice?“ Ja presecam pupčanu vrpču, a babica mi je gura u ruke. „Da bi prodisala, treba da je prodrmusiš... Ne, ne tako... Gledaj, tako ćeš znati za sledeći put.“

A onda – gomila neke tečnosti, krvi, mnogo krvi, nešto žućkasto, nešto kao koža: „To nam više ne treba, to ćeš sve pokupiti u lavor i prosuti u WC. Vidiš, nije teško, isto kao i sa životinjama, ništa teže...“ Vraćam se iz WC-a s praznim lavorom. „Tako ćeš znati za sledeći put“, ponavlja mi.

Godine 1956, opet sam ja porodio Liletu i na svet izvukao svog brata Erika. A godinu dana kasnije, i Franka. Samo što je tog puta iz Lilete izašlo mnogo toga, mnogo nekih unutrašnjih organa. Tu nema čeprkanja,

nego vrati sve unutra kako znaš i umeš, stegni dobro, pa će polako sve da se vrati na svoje mesto. Dobro je, sve će se vratiti na svoje mesto.

Ljudi su u neverici: kako dete od sedam-osam godina može da porodi svoju majku? Ali sve je to prenemaganje. Nema tu mesta za postavljanje pitanja, kao ni kad kolješ ovcu. Jednostavno to uradiš. Vrlo je zeznuto zaklati ovcu koja te posmatra. Uzmeš je za noge, a ona te i dalje gleda. Isto je i s malim prasetom, boji se, skviči, treba ga smiriti, treba mu nešto pričati. I, u poslednjem trenutku: nož. Meni to nije problem, ali to ne znači da sam bezosećajan.

Smeškanje

Nisam dugo išao u školu jer su me izbacili. Moji roditelji nisu mogli da plaćaju... Nisu mogli ništa da plaćaju. Ni pričešće, pa su me i pope izbacile. Čak ni krštenje. Profesori i pope su se bili nakanili da me izbrišu. Ja to nisam znao, shvatio sam to tek kasnije. Stalno su me gurali napolje. Sasvim obični ljudi koji su došli ljubazno da me pozdrave kad me je grad Šatoru imenovao počasnim građaninom posle Trifoovog *Poslednjeg metroa* ili Pjalaovog *Pod Sataninim suncem*, ne sećam se više... Bili su tu i žandari koji su me šutnuli u ćorku posle krađe auta. Doduše, jedini koji su se prema meni ponašali očinski kad sam bio dete nisu bili ni profesori ni sveštenici, nego žandari. Uvek sam se s njima dobro slagao. I s drotovima. Oni su bili dobronamerni. Strogi, ali dobronamerni. I uopšte nisu glupi kao što se čine.

Napustio sam školu jer su me optužili za krađu koju nisam počinio. Bio sam najsiromašniji u razredu, jedini